

RECENZE

Šimečková Eva – Jordánová Jitka. Násilí na pracovišti a jeho řešení v právním řádu České republiky, Francie a Itálie.

Praha: Leges, 2015, 192 s.

Lidstvo je v podstatě neustále spojeno s násilím. Stačí zmínit biblického Kaina nebo naopak z hlediska chronologického na opačné straně stojící současný kult násilí v masmédiích. I když dnešní lidé nejsou svou podstatou jiní než jejich předci, přesto jsme stále více svědky, že v současné atomizované společnosti se vyskytují díky řadě faktorů nové, doposud právní vědou komplexně nezmapované fenomény. Ať už se jedná o případ jistého nechvalně proslulého dlouhodobě nezaměstnaného z Uherského Brodu či příběh zaměstnance, který je deprivovaný, a proto ublíží spoluzaměstnancům. I když násilí, ať již psychické či fyzické, je samo o sobě zavrženíhodné, neznamená to, že si jej můžeme dovolit ignorovat v netrestních oborech právní vědy. Ke konci minulého roku se na pulty odborných knihkupectví dostal ojedinělý publikační počín zkušené vysokoškolské pedagožky *Evy Šimečkové* a její studentky *Jitky Jordánové*, který je více než záslužnou publikací pojednávající o velmi důležitém, aktuálním (jak ukazuje stoupající nápad soudních sporů) a přitom neprávem opomíjeném tématu – násilí na pracovišti. Stejně jako u domácího násilí je jeho latence značná, těžko se však odhaluje a někdy může vést k fatálním následkům.

Předmětná publikace je pokusem o komplexní právní pohled na tuto problematiku. Osobně ji považuji též za ojedinělý a mimořádný počín v rámci české odborné literatury. Autorkám se daří optimálně skloubit jednak rozsáhlé teoretické znalosti, jednak bohaté praktické zkušenosti. Zejména díky *E. Šimečkové*, která těží ze své dlouholeté praxe přísedícího v pracovních sporech, je v předmětné odborné publikaci detailně analyzována četná judikatura okresních a krajských soudů, k níž se jinak ani odborně aktivní čtenář nemá možnost dostat. Autorky pochopitelně v dostatečném rozsahu analyzují též judikaturu vyšších soudů, jak českých, tak Evropského soudu pro lidská práva a Soudního dvora Evropské unie.

S hlavními formami násilí na pracovišti, s nimiž se v praxi můžeme nejčastěji setkat a kterým se předmětná publikace též podrobně věnuje v úvodním psychologickém rozboru, jsou *mobbing*, *bossing*, obtěžování, sexuální obtěžování, *staffing* a ne příliš odborně známý *chairing*. Všechny tyto termíny jsou sice autorskou dvojicí analyzovány v dalším textu více než dostatečně, přesto se nelze hned na počátku čtení ubránit určitému pocitu ztracení. Přemíra cizích odborných pojmů by si zasloužila alespoň pokus o překlad do českého jazyka. Obtěžováním (neboli *mobbing* či prostě *bullying*) je nežádoucí chování související s antidiskriminačními znaky (1), jehož záměrem nebo důsledkem je snížení důstojnosti osoby a vytvoření zastrašujícího, nepřátelského, ponižujícího, pokořujícího nebo urážlivého prostředí (2a), nebo které může být oprávněně (objektivně) vnímáno jako podmínka pro rozhodnutí ovlivňující výkon práv a povinností vyplývajících z právních vztahů (2b). V závislosti na počtu obtěžovatelů se rozlišuje *bullying* (obtěžování jednotlivcem) či *mobbing* (obtěžování skupinou). *Staffing* je šikana mezi zaměstnanci, kdy kolektiv jednoho či více spoluzaměstnanců (typicky nováčky) znevýhodňuje. *Staffing* není koordinován zaměstnavatelem, ale je umožněn nedostatkem kontroly z jeho strany. Poslední odborný pojem – *chairing* – je prostým pojmenováním boje o moc či funkce. Další doporučenou změnou by byl úvodní rozcestník, který by čtenáři poskytl jednoduchým a přitom zajímavým způsobem stručný přehled o pojednáváných problémech.

Předmětná publikace úsporně a přitom účelně analyzuje relevantní právní úpravu obsaženou v Listině základních práv a svobod, zákoníku práce, antidiskriminačním zákonu a občanském zákoníku a dalších právních předpisech, čemuž odpovídá i samotné členění kapitol podle jednotlivých, z hlediska zvoleného tématu relevantních oborů práva, jako jsou soukromé právo, trestní a správní právo. S ohledem na zvolené místo projevu násilí je pocho-pitelně zvlášť důkladná pozornost věnována pracovněprávním aspektům násilí, což se projevuje nejen v samostatné kapitole věnované tomuto oboru, ale též v další kapitole nazvané *Zásada rovnosti a zákaz diskriminace*, v níž autorky poukazují na způsoby obrany proti násilí.

Hodnotu publikace mimořádně zvyšuje komparativní práce: vhléd do zahraničních právních úprav, a to do francouzské a italské úpravy. I při výběru komparovaných zahraničních právních řádů měly autorky vhodnou ruku. Vhléd do francouzského právního prostředí je nesporně více než inspirativní pro antimobbingový zákon a soudní praxi spojenou s jeho aplikací. I když Itálie má stejně jako Česká republika zkoumanou problematiku řešenou primárně „pouze“ skrze antidiskriminační legislativu, poznatky spojené s existencí italských neformálních struktur představují velmi podnětný obrázek pro řešení této problematiky komplexně, tedy též aktivizací občanské společnosti.

Jednoznačným přínosem aplikační vědecké činnosti obou autorek je návodná pomoc obětem násilí na pracovišti v obraně jejich práv, a to jak soukromoprávní, tak veřejnoprávní cestou. Násilné jednání agresora může být v některých případech postiženo i jako přestupek podle zákona o přestupcích; další možnost obrany poskytuje pak trestní zákoník. Těžištěm zájmu autorek nicméně z pochopitelných důvodů zůstal obor pracovního práva, a také zde svým publikačním počinem zásadním způsobem napomáhají obětem ve vypořádání se s obtížemi spojenými s prokázáním násilného jednání zaměstnavatele, spoluzaměstnance či jiné osoby. Autorky tak činí návodnými radami a za pomoci rozboru konkrétních praktických příkladů. S přihlédnutím ke stoupajícímu počtu odhalených případů domácího násilí se autorky nebojí provokativně zeptat, zda též násilí v jiné tradičně uzavřené skupině – pracovním kolektivu – není latentně vysoké a zda tedy není na místě adekvátní zásah zákonodárce. Ten by měl spočívat jednak v uchopení této oblasti skrze bližší vymezení zakázaného jednání v podobě *mobbingu* a *bossingu*, jednak v rozšíření právních nástrojů obrany obětí tohoto protiprávního jednání např. skrze antimobbingový zákon inspirovaný úspěšným francouzským předchůdcem.

Závěrem lze shrnout, že předmětná odborná publikace konečně zaplňuje doposud prázdné místo v právní nauce analyzující fenomén násilí v moderní společnosti. Na publikaci je zvlášť cenné, že dává četné náměty *de lege ferenda* a ukazuje tak, jakým směrem by se právní úprava měla ubírat. Publikace *Násilí na pracovišti a jeho řešení v právním řádu České republiky* nesporně zaujme jak odbornou, tak širší laickou veřejnost.

Martin Štefko*

* Doc. JUDr. Martin Štefko, Ph.D., Ústav státu a práva AV ČR, v. v. i. a Právnická fakulta Univerzity Karlovy v Praze. E-mail: martin.stefko@ilaw.cas.cz.